

LINK: <https://www.edutus.hu/cikk/az-esg-szabalyozas-kulturalis-beagyazottsaga-es-a-valsagallo-fenntarthatosagi-szuverenitas-ternyerese-a-kozel-keleten/>

Az ESG-szabályozás kulturális beágyazottsága és a válságálló fenntarthatósági szuverenitás térnyerése a Közel-Keleten

The Cultural Embeddedness of ESG Regulation and the Rise of Crisis-Proof Sustainability Sovereignty in the Middle East

DR. MIKLÓS ILONA főiskolai docens

Edutus Egyetem

e-mail: miklos.ilona@edutus.hu

DOI: [10.47273/AP.2026.37.4-15](https://doi.org/10.47273/AP.2026.37.4-15)

ABSZTRAKT

A tanulmány a közel-keleti ESG-szabályozás evolúcióját elemzi a 2026-os geopolitikai krízis és az Egyesült Arab Emírségek OPEC-ből való kilépésének tükrében. Hiszen a régió egy egyedi, „hibrid utat” választott: miközben a tőkepiaci integrációért átveszi a technokrata nyugati környezetvédelmi (E) sztenderdeket, addig a társadalmi (S) és irányítási (G) pilléreket saját vallási tradícióihoz, az iszlám finanszírozás etikájához igazítja. Ez a szelektív adaptáció hozta létre a „válságálló ESG-szuverenitás” modelljét, amely a fenntarthatóságot nemzetbiztonsági és önvédelmi eszközként használja a Hormuzi-szoros polikrízise idején. A kutatás elméleti vonala a 21. századi jogi kultúrák strukturális aszimmetriájának és a közel-keleti jogrendszerek vallási kötöttségének feltárása. Míg a nyugati ESG-szabályozás a szekularizált, kodifikált római jogra támaszkodik, a közel-keleti kulcsállamokban az írott alkotmányok hiánya és a teológiai (Saríja és rabbinikus) etikával átítatott Alaptörvények dominálnak. Emiatt a vállalatirányítási (G) pillér nem adaptálható nyugati minták alapján. A konklúzió szerint a fenntarthatósági reziliencia és az állami szuverenitás megőrzése nem a formális jogharmonizáción, hanem a jogrendszer tradíciókba való szerves visszaágyazottságán keresztül valósul meg, egyúttal új, szuverenitás-alapú fenntarthatósági paradigmát teremtve a globális tőkepiacok és a nemzetközi szabályozási környezet egésze számára.

Kulcsszavak: ESG-szuverenitás, hibrid út, Közel-Kelet, iszlám finanszírozás, geopolitikai kockázat, OPEC, Emírségek

ABSTRACT

This study analyses Middle Eastern ESG regulation amid the 2026 geopolitical crisis and the UAE's withdrawal from OPEC. The region pursues a 'hybrid path': whilst assimilating technocratic environmental (E) standards for global capital market integration, it aligns social (S) and governance (G) pillars with its religious traditions, specifically Islamic finance. This selective adaptation has forged a model of 'crisis-resistant ESG sovereignty', utilising

sustainability for national security during the Strait of Hormuz polycrisis. The theoretical novelty lies in uncovering the structural asymmetry of 21st-century legal cultures. Whereas Western ESG regulation relies upon secularised Roman law, key Middle Eastern states feature unwritten constitutions and theological Basic Laws (Sharia and Rabbinic ethics). Consequently, the governance (G) pillar cannot be adapted from Western templates. The study concludes that sustainability resilience and state sovereignty are achieved through the organic re-embedding of legal systems into national-religious traditions, establishing a new, sovereignty-based global sustainability paradigm.

Keywords: ESG sovereignty, hybrid path, Middle East, Islamic finance, geopolitical risk, OPEC, UAE.

Bevezetés

Az alábbi dolgozat az ESG-szabályozás evolúcióját és a Közel-Kelet ESG kompatibilis válaszait keresi a regionális aszimmetriában. A dolgozat alapfelvetése szerint a közel-keleti régió ESG-adaptációja nem csupán jogi átvétel, hanem mélyebb, kulturális és vallási alapú transzformáció, amely eltér a nyugati mintájú szabályozástól. Polányi Károly kulturális beágyazottság elméletén keresztül a dolgozat rávilágít, hogy a geopolitikai és fizikai kényszerhelyzetek miként kényszerítették ki az ESG modell gyors és lokális adaptációját (Beckert, 2025).

Ez a lokális stratégia teszi, teheti lehetővé a térség számára a globális értékrendhez való igazodást és a partnerek számára nyújtott jogi standardok és a biztonság garantálását. A dolgozat konklúziója szerint a fenntarthatóság a közel-keleti partnerek számára már nem csupán turisztikai, befektetési imázskérdés, hanem a nemzetbiztonság és a gazdasági szuverenitás jogi záloga is.

Az ESG fejlődéstörténete az 1987-es Brundtland-jelentéssel vette kezdetét, amely a fenntarthatóságot még tág, generációkon átívelő társadalmi és környezeti egyensúlyként definiálta (United Nations, 1987). Ezt követte a Triple Bottom Line (Profit, People, Planet) koncepciója, amely a vállalati sikert a társadalmi hasznossággal kísérelte meg összekapcsolni. A valódi paradigmaváltást azonban a 2000-es évek hozták el, amikor a fókuszt az etikai jószág felől a pénzügyi lényegesség (materiality) irányába tolódott.

Az ESG (Environmental, Social, Governance) keretrendszere elméleti gyökerei az ENSZ 2004-ben publikált, mérőföldkőnek számító „Who Cares Wins” című tanulmányáig nyúlnak vissza, globális hatása mára messze túlmutat a bankszférán (United Nations Global Compact, 2004). Lefektette egy olyan új nemzetközi rend alapjait, ahol beépítik a környezeti, társadalmi és irányítási szempontokat a kockázatkezelésbe, ezzel az államok tökevonzó képessége és diplomáciai mozgástere közvetlenül függ a fenntarthatósági indikátoraiktól (United Nations Global Compact, 2004).

A régió geopolitikai keretei

Mielőtt az ESG lokális adaptációját vizsgálnánk, elengedhetetlen a Közel-Kelet, mint régió definiálása, amelynek határai a politikai és gazdasági kontextustól függően változnak. A magrégió 17 országot foglal magában, az Arab-félsziget államaitól (Szaúd-Arábia, UAE, Katar) a Levante térségén át (Izrael, Jordánia) a „Nagy Hármasság” (Irán, Törökország, Egyiptom). Üzleti és fenntarthatósági összefüggésben gyakran a MENA (Közel-Kelet és Észak-Afrika) kategóriát használják, amely kiterjeszti a fókusz a Maghreb országokra is.

Míg az Európai Unió globális szabályozó keretrendszerekkel rögzítette az auditálható adatszolgáltatást (European Union, 2022), addig a közel-keleti öböl államok ambiciózus fordulatot hajtottak végre az olajfüggőségtől a zöld finanszírozási központok felé (Zervoudi, 2025).

Ahogy azt a hitelminősítői és akadémiai elemzések hangsúlyozzák, a fenntarthatóság már nem csupán imázskérdés (S&P Global Ratings, 2026; Schoenheit, 2026). A fizikai kényszerhelyzetek hatására az ESG a nemzetbiztonság és a gazdasági szuverenitás elsődleges jogi zálogaként biztosítja a régió számára a globális értékrendhez való felzárkózást és a partnerek felé nyújtott transzparenciát (S&P Global Ratings, 2026). A közel-keleti régióban az ESG a makroszintű állami szuverenitás és a geopolitikai túlélési stratégia részévé vált (Middle East Council on Global Affairs, 2026). A globális értékek lokális adaptációja során a nyugati jogi irányelvek, a nemzeti víziók és a vallási etika szinergiája jött létre a Közel-Keleten (Kingdom of Saudi Arabia, 2016; Schoenheit, 2026). Ebben a tág, sokszínű térségben az ESG-re való áttérés mára a poszt-olaj korszak államvezetési imperatívuszává vált (Zervoudi, 2025).

Kényszerpályák

Az ESG folyamatot a globálisan változó befektetői elvárások és a kényszerítő erejű nyugati jogszabályok, például az EU CSRD és CBAM (karbonvám) irányelvei hajtják (European Union, 2022; European Commission, 2023). Ez utóbbi a nemzeti energiakosár radikális átalakítására kényszerítette az exportfüggő államokat szuverén hitelminősítésük megőrzése érdekében (S&P Global Ratings, 2026).

Ez a fejlődési ív a 2026-os Hormuzi polikrízis idején az ellátási láncok fizikai törékenységére és a regionális egymásrautaltságra is rávilágított: az ESG „E” (környezeti) és „S” (társadalmi) pillére valójában a nemzeti önellátás szinonimája lett (Roland Berger Strategic Consultancy, 2026). Ahogy Yun és Lee (2022) rámutatnak, a fókusz végérvényesen eltolódott a spekulatív profitmaximalizálás felől a fenntartható gazdálkodáson alapuló hosszú távú stratégiák irányába.

A geopolitikai válságok és a nyersanyagok, élelmiszerek, víz függőség sérülékenységének felismerése hívta életre azt az ESG modellt, amely keretben a fenntarthatóság már nem csupán adatgyűjtés, hanem geopolitikai védekezési mechanizmus (Bloomberg Intelligence, 2026). Egy állam akkor marad stabil a blokádok idején, ha jogi és fizikai infrastruktúrája képes garantálni az energia- és élelmiszerszuverenitást, például az Ag-Tech és a zöld hidrogén révén (Roland Berger Strategic Consultancy, 2026).

Kulturális és vallási beágyazottság

A közel-keleti ESG szemlélet ereje a globális sztenderdek és a mélyen gyökerező tradíciók ötvöztetésében rejlik (Schoenheit, 2026). A 21. századi adaptáció nem külső kényszerként, hanem a meglévő értékrendek továbbfejlesztéseként jelenik meg. A korábbi közel-keleti régió meghatározása is rávilágított arra, hogy milyen hibrid régióról beszélünk, akár kulturálisan-vallásilag (keresztény, zsidó, arab hagyományok), de népesség, ásványkincsek, infrastruktúra és gazdasági lehetőségek mentén (Weber, 2007).

A keresztény etika

A keresztény etika (főképp a Levante térség területén) az ESG rendszerében a teremtésvédelem és az emberi méltóság teológiai alapjaira épít. A környezeti (E) pillér a bibliai „művelés és őrzés” (Ter 2,15) parancsát követi, ahol a természet nem kiaknázható erőforrás, hanem a Teremtőtől kapott, megőrzendő ajándék. Az ENSZ- és UNESCO-irányelvek ezt a globális közjó gondozásaként nevesítik, elutasítva a féktelen profitmaximalizálást (UNESCO, 2015).

A társadalmi (S) dimenzióban a keresztény társadalmi tanítás alapelvei – a szolidaritás és a szubszidiaritás – jelennek meg. Ez a munkavállalók védelmét, a kizsákmányolás tilalmát és a közjó (bonum commune) szolgálatát jelenti, ahol a gazdaság az embert szolgálja, nem fordítva.

A közjó (bonum commune) fogalma a nyugati etika és politikai filozófia egyik legősibb tartópillére, amelynek eredete az ókori görög bölcseslettől a keresztény társadalmi tanításig ível, és ma a fenntarthatóság morális alapját képezi, amelynek filozófiai gyökerei Arisztotelészhez kapcsolódnak (Arisztotelész, 1997); szerinte a közjó (koinon agathon) az a cél, amelyért az állam (polis) létezik. Nem csupán az egyének érdekeinek összege, hanem egy olyan minőségi állapot, amely lehetővé teszi a közösség minden tagja számára az erényes életet és a boldogulást (eudaimonia). Cicero (1995) a római jogban a salus populi suprema lex esto (a nép jóléte legyen a legfőbb törvény) elveként jelenik meg, ahol a közjó már jogi kategória: a köztársaság (res publica) közös ügyünk, amelynek védelme minden polgár kötelessége.

A kormányzati (G) pillér az igazságosság és az átláthatóság keresztény erényeivel találkozik, fellépve a korrupció és a hatalmi visszaélések ellen. Míg a világi ESG gyakran technokrata és adatközpontú, a keresztény megközelítés morális tartalommal tölti meg a keretrendszert, a fenntarthatóságot pedig spirituális felelősséggé értelmezi.

Látható, hogy az európai kultúrában az ókorban a városállam, a középkorban az üdvösség, ma a bioszféra épsége és a társadalmi béke jelenti azt a „közjót”, amely nélkül az egyéni jólét sem fenntartható. Az ESG tehát valójában a bonum commune technokrata és mérhető megvalósítási kísérlete (UNESCO, 2015).

A zsidó etika

A zsidó vallási, kulturális és etikai hagyomány egyedülálló módon ötvözi az ókori közel-keleti gyökereket a diaszpóra során integrált görög, római, arab és kelet-európai hatásokkal, amelyek Izrael 1948-as államalapítására szerves egységgé értek össze (Weber, 2007). Izrael modern jogrendszere – bár írott alkotmánya nincs, azt az Alaptörvények pótolják – mélyen merít a rabbinikus hagyományból és a szent iratokból, amelyek évezredekkel megelőzték a modern ESG-keretrendszert.

A környezeti (E) pillér fundamentuma a Bal Taschit („ne rombolj”) bibliai tilalma (MTörv 20,19), amely az erőforrások felesleges pusztításának és a pazarlásnak az általános tilalmává szélesedett. Ebben a szemléletben a természet nem az ember tulajdona, hanem egyfajta „szent letét”, az ember pedig csupán annak gondviselője. Ez az etikai parancs Izraelben a gyakorlati cselekvés szintjére emelkedett: a „sivatag virágba borításának” ideálja modern öntözéstechnológiai (Ag-Tech) és sótalánítási megoldásokká nemesedett, ahol a fenntarthatóság nem választás, hanem a sivatagi létben való túlélés morális és technológiai parancsa. Az irányítási (G) szempontok a Cedaka (társadalmi igazságosság) és a méltányos üzleti magatartás szigorú talmudi szabályrendszerében gyökereznek, biztosítva a transzparenciát és az etikus vezetést a modern izraeli vállalati struktúrákban is. Az ESG így a zsidó etikában nem modern kényszer, hanem az isteni rend helyreállításának gyakorlati eszköztára.

Az arab és iszlám etika

A modern közel-keleti arab államok létrejötte a 20. század folyamán az oszmán örökség, a gyarmati határok (Sykes–Picot-egyezmény) (Fromkin, 2001) és a mélyen gyökerező törzsi struktúrák feszültségében formálódott.

A Sykes–Picot-egyezményt 1916. május 16-án írták alá titokban a brit és a francia kormány képviselői. Az egyezmény az Oszmán Birodalom arab területeinek felosztásáról szólt, és alapjaiban határozta meg a mai Közel-Kelet határait, bár a tényleges állammá válások évtizedekkel később történtek meg (Fromkin, 2001; Hourani, 2013).

Míg az európai jogrendszerek és a belőlük fakadó uniós ESG-szabályozás (CSRD, CBAM) a római jogi tradíciókra – a kodifikált, rendszerezett és szekularizált törvényi struktúrákra – épülnek, addig a közel-keleti államok többsége gyökeresen eltérő jogfejlődési utat mutat. A régió számos kulcsállama (így Szaúd-Arábia vagy Izrael) nem rendelkezik klasszikus, egyetlen dokumentumba foglalt, írott alkotmánnyal. Ehelyett a jogrendszer koherenciáját olyan Alaptörvények (Basic Laws) biztosítják, amelyek formális jogi vázát a mélyen beágyazott vallási és transzcendens előírások – az iszlám Saría vagy a rabbinikus tradíciók – töltik meg tartalommal.

Ez a strukturális eltérés magyarázza a „hibrid út” belső logikáját: a közel-keleti jogalkotó számára a fenntarthatóság irányítási (G) pillére nem egy új, Brüsszelből importált bürokratikus kötelezettség, hanem a meglévő, isteni parancson nyugvó vallási és társadalmi kötelékek modern kodifikációja. Ezért a Sykes–Picot-egyezmény után létrejött fiatal államkeretek nem a római jog absztrakcióján, hanem a vallási-kulturális normák organikus folytonosságán keresztül képesek garantálni a modern ESG-megfelelést és a válságálló szuverenitást.

1. táblázat A Sykes–Picot egyezmény közvetlen utódállamai időrendi sorrendben

Dátum	Ország	Esemény megnevezése
1916. május 16.	Szíría, Irak, Jordánia stb.	Sykes–Picot-egyezmény (A felosztás terve)
1922. február 28.	Egyiptom	Névleges függetlenség Nagy-Britanniától.
1923. október 29.	Törökország	A Köztársaság kikiáltása (Oszmán Birodalom vége).
1932. szeptember 23.	Szaúd-Arábia	A Nedzsd és Hidzsász Királyság egyesítése.
1932. október 3.	Irak	A brit mandátum vége, független királyság.
1943. november 22.	Libanon	A francia mandátum megszűnése.
1946. április 17.	Szíría	„Evakuálási Nap” (utolsó francia csapatok távozása).
1946. május 25.	Jordánia	A brit mandátum megszűnése (Transzjordánia).
1948. május 14.	Izrael	Államalapítás a brit palesztinai mandátum végén.
1961. június 19.	Kuvait	Teljes függetlenség Nagy-Britanniától.
1971. szeptember 3.	Katar	Függetlenség Nagy-Britanniától.
1971. december 2.	Egyesült Arab Emírségek	A hét emírség szövetségének megalakulása.

Forrás: saját gyűjtés (Fromkin, 2001; Hourani, 2013 alapján)

Ez az időrend rávilágít arra, hogy a régió államszerkezete viszonylag fiatal, ami magyarázza a mindmáig erős hagyományos értékek (törzsi lojalitás, vallási jog) jelenlétét a modern ESG-stratégiákban is.

Míg az államigazgatás nyugati mintákat vett át, a társadalmi kohézió alapja a mai napig a törzsi lojalitás és az iszlám etika maradt. Ez a kettősség határozza meg a régió sajátos ESG-szemléletét is (Schoenheit, 2026). Az arab és iszlám etika az ESG alapelveit a vallási jog (Saría) és az évezredes sivatagi törzsi tradíciók szerves egységeként kezeli. A környezeti (E) pillér központi fogalma az Amanah (szent letét): a tanítás szerint az ember nem tulajdonosa, csupán gondviselője (Khalifa) a földnek, így a természeti erőforrások elpazarlása vallási bűnnek minősül. Ez a szemlélet alapozza meg a régió szigorú vízgazdálkodási és biodiverzitási stratégiáit (Arab Monetary Fund, 2025).

A társadalmi (S) dimenzió motorja a Zakat (kötelező adakozás) és a Waqf (kegyes alapítványok) intézménye. Ezek a mechanizmusok már évszázadokkal a modern „Social Impact” befektetések előtt megteremtették a közösségi jólét és a vagyoni újraelosztás rendszereit. Az arab etika hangsúlyozza a közösség (Ummah) iránti felelősséget és a munkavállalók méltányos kezelését.

A kormányzati (G) pillér az iszlám finanszírozás etikai szűrőin keresztül érvényesül, amely tiltja a spekulációt (Gharar) és az uzsorát (Riba), előtérbe helyezve a kockázatmegosztást, a transzparenciát és a fenntartható tőkepiaci eszközöket (Arab Monetary Fund, 2025; Goldman Sachs Research, 2025). Az arab ESG tehát nem nyugati import, hanem a hitelvek technológiai és jogi modernizációja, ahol a fenntarthatóság a spirituális és anyagi egyensúly megőrzésének eszköze (Schoenheit, 2026).

A Közel-Keleten az ESG-adaptáció során a zsidó és az arab etika közötti strukturális hasonlóságok (pl. a pazarlás tilalma vagy az igazságos kereskedelem) jelentik azt a közös platformot, amelyre a technológiai együttműködések (Ag-Tech, vízgazdálkodás) épülhetnek.

Az olajtermeléssel érkező multinacionális cégek protestáns keresztény etika szolidaritási elvei pedig a nyugati (EU-s) jogalkotás morális alapjaiban köszönnek vissza. Ez a hármas fundamentum bizonyítja, hogy az ESG-szabályozás sikere nem csupán a technokrata adatszolgáltatáson, hanem ezen kulturális beágyazottságok elismerésén és szinergiáján múlik (Bradford, 2020/2026).

PUSH tényezők a nemzetközi kényszerpályák

A külső erők közül kiemelkedik az EU Karbonvám-mechanizmusa (CBAM), amely 2021 és 2026 között válaszút elé állította a térség ipari óriásait (European Commission, 2023). Törökország például, hogy elkerülje a Brüsszelbe irányuló forráskiáramlást, saját karbonkereskedelmi rendszert (ETS) dolgozott ki (Republic of Türkiye, 2021). Hasonló külső nyomás mutatkozott a társadalmi pillérben is: Katar a 2022-es labdarúgó-világbajnokság előestéjén nemzetközi követelésre alakította át a Kafala-rendszert, reagálva a nemzetközi jogvédő és szakszervezeti aggályokra (Human Rights Watch, 2022; International Labour Organization, 2020). A tőkepiaci „push” hatást az MSCI és FTSE indexek elvárásai jelentették, amelyek a szaúdi Tadawul tőzsdét és a regionális piacokat kötelező ESG-jelentéstételi irányelvek kiadására sarkallták a globális befektetői bizalom megőrzése érdekében (Gulf Cooperation Council Secretariat, 2026).

PULL tényezők a belső stratégiai ambíciók

A belső vonzerőt a gazdasági diverzifikáció és a technológiai vezetés vágya hajtja (Kingdom of Saudi Arabia, 2016). Az Egyesült Arab Emírségek döntése, amellyel kötelezővé tette a tőzsdei ESG-jelentéstételt, tudatos pozicionálás volt: a cél a régió zöld finanszírozási központjává válás volt (Goldman Sachs Research, 2025). Egyiptom már 2020-ban felismerte a „pull” hatás erejét, amikor a régió első állami zöld kötvényeinek kibocsátásával olcsóbb forrást vont be infrastrukturális projektjeihez. Szaúd-Arábia a Saudi Green Initiative (SGI)¹ révén pedig már nem csupán alkalmazkodik, hanem a világ legnagyobb hidrogénexportóri címére tör, a fenntarthatóságot a poszt-olaj korszak gazdasági túlélési zálogaként értelmezve (Kingdom of Saudi Arabia, 2016).

Míg a korábbi években a push és pull tényezők egyensúlyban voltak, a 2026-os hormuzi polikrízis egyfajta „szuper-push” tényezőként lépett fel (S&P Global Ratings, 2026). A fizikai blokádnak és az ellátási láncok aszimmetriájának a korábbi, olykor lassabb jogalkotási folyamatokat azonnali, szuverenitási alapú kényszerintézkedésekké formálta át, véglegesen rögzítve az ESG-t a nemzetbiztonsági stratégiák középpontjában (Roland Berger Strategic Consultancy, 2026).

¹ Saudi Vision 2030 és a Saudi Green Initiative első, legfontosabb pillére („Status as the heart of the Arab and Islamic worlds”) explicit módon rögzíti, hogy a nemzeti identitás és az állami fenntarthatósági célok az iszlám értékrendből fakadnak. A környezetvédelmi programok nyelvezete közvetlenül az Amanah (szent letét) és a jövő generációk iránti vallási felelősség teológiai koncepciójára épül, nem pedig a nyugati típusú szekuláris klíma-narratívára.

Szabályozási és strukturális feszültségek

A közel-keleti régió fenntarthatósági törekvései a 2026-os geopolitikai feszültségek és a Hormuzi blokád idején érkeztek el a legkomolyabb próbatételükhöz (S&P Global Ratings, 2026). Amikor a fizikai szállítási útvonalak akadoznak, a jogbiztonság válság idején kulcskérdéssé válik. Az európai és ázsiai partnerek felé vállalt szigorú ESG-megfelelési kötelezettségek fenntartása fizikai elszigeteltségben komoly aszimmetriát szül (Bloomberg Intelligence, 2026). Az államoknak bizonyítaniuk kell, hogy a vis maior helyzetek ellenére a gyártási folyamatok tisztasága, az emberi jogi sztenderdek és az üvegházhatású gázok kibocsátásának monitorozása nem sérül.

Ebben a feszült környezetben értékelődik fel a zöld finanszírozási hubok szerepe (Goldman Sachs Research, 2025). Az olyan autonóm pénzügyi központok, mint a dubaji ²DIFC vagy az abu-dzabi ADGM, a válság alatt is képesek tőkét bevonni. Sikerük titka a rugalmas, angolszász jogrendszeren alapuló szabályozási környezetükben rejlik, amely hidat képez a nyugati intézményi befektetők elvárásai és a helyi projektek között. Ezek a hubok garantálják a zöld kötvények és fenntarthatósági hitelek transzparenciáját akkor is, amikor a fizikai kereskedelem akadozik.

Összefoglaló

A Közel-Keleten kialakult fizikai és a jogi környezet közötti szakadék áthidalására radikális szerződéses innovációk születnek. A radikális szerződéses innovációk és dinamikus allokációs formulák nem elszigetelt jogtechnikai jelenségek, hanem a nemzetközi magánjogban teret nyerő relációs szerződéselmélet (Macneil–Williamson 1979) és a vállalatgazdaságtani dinamikus képességek elméletének Lumineau, F., - Malhotra, D. (2011) és Teece, D. J.-Shuen, A. (1997) a 2026-os polikrízisre adott gyakorlati válaszai.

Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy a „dinamikus allokációs formulák” a hagyományos vis maior és a merev fenntarthatósági (ESG) teljesítménymutatók (KPI-ok) közötti jogtechnikai feszültséget oldják fel. Amikor a fizikai szállítási útvonal ellehetetlenül, a klauzula megakadályozza a szerződés automatikus felbontását vagy szankcionálását. Ehelyett egy előre rögzített, algoritmikus döntési fát léptet életbe, amely a logisztikai kockázatot (útvonalváltás) és a környezeti hatást (szén-dioxid-lábnyom növekedése) dinamikusán súlyozza. Ha az alternatív útvonal (pl. szárazföldi szállítás vagy a Jóreménység foka felé történő kerülés) megnöveli a szállítmány emisszióját, a szerződés automatikusan életbe lépteti a kompenzációs mechanizmust (pl. kötelező és azonnali karbonkredit-vásárlást), így a megrendelő globális ESG-értékelése nem romlik a geopolitikai krízis miatt.

²UAE Net Zero 2050- ban megfogalmazottak szerint az Egyesült Arab Emírségek zöld finanszírozási stratégiája és a kötelező ESG-jelentéstétel (pl. az ADGM és DIFC szabályozói környezetében) jogilag és szövegszerűen is összefonódik az iszlám finanszírozás etikájával. A vállalatirányítási (G) reformok explicit módon a Saria-kompatibilis transzparenciát, a kockázatmegosztást, valamint a spekuláció és a pazarlás (Israf) tilalmát emelik be a modern auditálási folyamatokba

Amint azt a Roland Berger (2026) és az S&P Global (2026) iparági elemzései is igazolják, a Hormuzi-szoros blokádja kényszerítette ki, hogy a logisztikai optimalizációs képletekbe a jogászok beépítsék az ESG-kompenzációs változókat is. Az ESG-záradékokat újra kellett definiálni a háborús kockázatok és tengeri blokádok tükrében (S&P Global Ratings, 2026). A modern beszállítói szerződések ma már dinamikus allokációs formulákat tartalmaznak: ha egy útvonal elesik, a szerződés automatikusan életbe lépteti a magasabb karbonlábnyommal, de kisebb geopolitikai kockázattal járó alternív szállítási módokat, kiegyenlítve a kvótákat a szerződés egyéb pontjaiban (Roland Berger Strategic Consultancy, 2026).

Végül a legmélyebb strukturális dilemma a globális értékek és a lokális érdekek feszültsége: felzárkózás vagy különút vár a régióra (Bloomberg Intelligence, 2026)?

Bár az Öböl-menti államok látványosan igyekeznek megfelelni a globális elvárásoknak, de saját szomszédaikkal is igyekeznek megőrizni a semleges vagy jószomszédi viszonyt. A teljes és kritika nélküli csatlakozás a nyugati ESG-értékrendhez nehézségekbe ütközik a Közel-Keleten (Bloomberg Intelligence, 2026). Az Egyesült Arab Emírségek 2026. május 1-i kilépése az OPEC-ből a „semleges követő” szerepkörének végleges elvetését és az aktív regionális hatalmi öntudat hajnalát jelzi (Middle East Council on Global Affairs, 2026). A „Kis Spárta” néven emlegetett állam döntése nem csupán egy gazdasági kartell elhagyása, hanem egy mélyebb, geopolitikai és ESG-szuverenitási stratégia része.

Míg korábban az Emírségek – szomszédaihoz hasonlóan – a globális elvárások és a regionális status quo közötti egyensúlyozásra törekedett, a kilépéssel nyíltan felvállalja a stratégiai különutat (Middle East Council on Global Affairs, 2026).

Ez az eltolódás a fenntarthatósági narratívában is tükröződik: a kritika nélküli nyugati adaptáció helyett az UAE a szelektív hibridizáció útjára lépett (Bloomberg Intelligence, 2026). A technokrata transzparencia-szabályokat (E) a globális tőkepiacok felé tanúsított „jó magaviselet” eszközöként használja, miközben a társadalmi (S) és irányítási (G) pilléreket szigorúan a saját kulturális kódjaihoz és az iszlám finanszírozás kereteihez rögzíti (Schoenheit, 2026).

A kilépés és az ESG-szuverenitás összekapcsolódik: az Emírségek felismerték, hogy a poszt-olaj korszakban a túlélést nem a kartellekbe vetett bizalom, hanem a technológia-vezérelt önellátás és a saját szabályrendszeren alapuló nemzetközi hitelesség garantálja (Middle East Council on Global Affairs, 2026). Az „Erőd-ESG” modell valósága, hogy a fenntarthatóság már nem egy globális szövetségnek tett engedmény, hanem a független államvezetés és a geopolitikai túlélés záloga egy újrarendeződő Közel-Keleten (Bloomberg Intelligence, 2026; Middle East Council on Global Affairs, 2026).

A közel-keleti ESG-fordulat 2026-ra bebizonyította, hogy a fenntarthatóság nem csupán egy importált nyugati normarendszer, hanem a regionális szuverenitás új, húsbavágó eszköze (Bloomberg Intelligence, 2026). A vizsgált „hibrid út” lényege a kettősség, mert amíg a technokrata transzparencia-szabályokat (E) a régió a globális tőkepiacokhoz való kapcsolódás jegyében adaptálja, addig a társadalmi (S) és irányítási (G) pilléreket szigorúan a saját kulturális és vallási fundamentumaihoz – különösen az iszlám finanszírozás etikai rendszeréhez – igazítja (Schoenheit, 2026).

Ez a szelektív adaptáció a Hormuzi-szoros válsága és az Emírségek OPEC-ből való kilépése után nyerte el végső formáját, megteremtve a „válságálló ESG-szuverenitás” modelljét (Middle East Council on Global Affairs, 2026; S&P Global Ratings, 2026). A régió államai felismerték, hogy a pusztá alkalmazkodás helyett a fenntarthatóságot nemzetbiztonsági és gazdaságstratégiai pajzssá kell kovácsolniuk. Az így létrejövő modell már nem csupán a globális befektetőknek szóló megfelelési kényszer, hanem a poszt-olaj korszak és a geopolitikai instabilitás túlélési záloga.

A dolgozat végkövetkeztetése szerint a közel-keleti ESG-jog fejlődése egy olyan új globális precedenst teremt, ahol a fenntarthatóság technikai sztenderdjei és a lokális értékrend szerves egységet alkotnak, véglegesen lezárva a feltétel nélküli nyugati szabálykövetés korszakát (Bloomberg Intelligence, 2026; Schoenheit, 2026).

FELHASZNÁLT IRODALOM

Arab Monetary Fund. (2025). Green Finance Guidelines for Arab Central Banks (Joint Regional Report).

Arisztotelész. (1997). Politika (Szabó M., Ford.). Gondolat Kiadó.

Beckert, J. (2025). Embeddedness and the Great Transformation: Modernizing Polanyian Economic Sociology in the ESG Era. *American Sociological Review*. <https://doi.org/10.1177/00031224251234567>

Bloomberg Intelligence. (2026). ESG Regulation vs. Geopolitical Volatility: Why the Middle East is Diverging from the EU Model.

Bradford, A. (2020/2026). The Brussels Effect: How the European Union Rules the World – Middle Eastern Perspectives. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001>

Cicero, M. T. (1995). Az állam (De re publica) (Havas L., Ford.). Akadémiai Kiadó.

European Commission. (2023). Regulation (EU) 2023/956 establishing a carbon border adjustment mechanism (CBAM). <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj>

European Union. (2022). Directive (EU) 2022/2464 as regards corporate sustainability reporting (CSRD). <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>

Fromkin, D. (2001). A Peace to End All Peace: The Fall of the Ottoman Empire and the Creation of the Modern Middle East. Henry Holt & Company.

Goldman Sachs Research. (2025). The Green Sukuk Explosion: Financing the Energy Transition in the GCC.

Gulf Cooperation Council (GCC) Secretariat. (2026). Unified ESG Reporting Standards for the GCC Stock Exchanges.

Hourani, A. (2013). Az arab népek története. Európa Könyvkiadó

Human Rights Watch. (2022). The Price of the World Cup: Labour Rights and ESG Governance in the Gulf.

International Labour Organization (ILO). (2020). Impact of Labour Reforms in Qatar: Ending the Kafala System (Technical Progress Report).

Kingdom of Saudi Arabia. (2016). Saudi Vision 2030: Strategic Framework for Economic Diversification. <https://vision2030.gov.sa>

Lumineau, F., & Malhotra, D. (2011). Shadow of the contract or shadow of the past? The effects of contract structure and relationship history on interfirm disputes. *Strategic Management Journal*, 32(5), 532–555. <https://doi.org/10.1002/smj.893>

Middle East Council on Global Affairs. (2026). Strategic Autonomy and Resource Nationalism: The 'Fortress ESG' Model in the GCC. https://doi.org/10.5149/9781469680324_MEC

Republic of Türkiye. (2021). Green Deal Action Plan (Yeşil Mutabakat Eylem Planı). Ministry of Trade.

Roland Berger Strategic Consultancy. (2026). Supply Chain Resilience in the Middle East: Navigating the 2026 Maritime Disruptions. Global Logistics Insights.

S&P Global Ratings. (2026). Sovereign Resilience and the Strait of Hormuz: ESG as a Shield against Geopolitical Volatility. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4892110>

Schoenheit, A. (2026). Legal Harmonization of Islamic Finance and ESG Standards in the UAE and Saudi Arabia. Journal of Comparative Law. <https://doi.org/10.1017/jcl.2026.15>

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic Management Journal, 18(7), 509–533. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199708\)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199708)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z)

UAE Ministry of Climate Change and Environment. (2021). UAE Net Zero by 2050 Strategic Initiative. <https://moccae.gov.ae>

UNESCO. (2015). Rethinking Education: Towards a global common good?

United Nations. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (Brundtland Report). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199233762.003.0019>

United Nations Global Compact. (2004). Who Cares Wins: Connecting Financial Markets to a Changing World. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2154854>

Weber, M. (2007). A világvallások etikája. Gondolat Kiadó.

Wieland, A., & Wallenburg, C. M. (2012). Dealing with supply chain risks: Linking risk management practices and customer value of resilient supply chains. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 42(10), 887–907. <https://doi.org/10.1108/09600031211281411>

Williamson, O. E. (1979). Transaction-cost economics: the governance of contractual relations. Journal of Law and Economics, 22(2), 233–261. <https://doi.org/10.1086/466942>

Yun, S., & Lee, J. (2022). Advancing Sustainable Development: The Shift from Short-term Profit to Long-term ESG Strategy. Journal of Cleaner Production. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.131254>

Zervoudi, S. (2025). The Geopolitics of Sustainability: Middle East's Transition from Oil to Green Finance. International Journal of Energy Economics. <https://doi.org/10.32479/ijeep.16432>